तेषामिति तेषांयोगिनां भूतात्माजीवः सततंसर्वदा सूक्ष्मैःसप्तभिर्गुणैर्गुणकार्यैर्महदहंकारपंचतन्मात्राख्यैर्युतोनित्यंचरिष्णुरिंद्रादिलोकेषुसंचरणशीलः सदाऽनित्यःकालत्रयेपिमिथ्यात्वादनित्योबाधितोव्यवहारतोऽजरामरश्चभवति ॥ ७ ॥ एवंयोगिनांसूक्ष्मदेहापरोक्ष्यमुक्तंमूढानामपितदस्तीत्याह मनइति मनोबुद्धिभ्यांपराभूतोजितःस्वप्नेष्वपिस्वदेहंपरदेहंचस्थूलादन्यंवेत्तीतितथा ॥ ८ ॥ ९ ॥ १० ॥ एवंस्वप्नइवगर्भेशयनंप्राप्तोऽपितत्रत्यैर्जाठराग्न्यादिभिर्दुःखंनाप्नोतितद्दृष्टयातत्राग्न्यादेरभावादित्याह अहेति अहेतिप्रसिद्ध्यर्थमव्ययं ऊष्माजाठरीयस्तदंतर्गतः ॥ ११ ॥ अस्यैवदुर्ज्ञेयत्वमाह तमिति तमेतमात्मानं अतितेजाःपरमेश्वरस्तस्यांशमिवांशं मूर्तिषुदेहेषु ॥ १२ ॥ कथंतर्ह्यात्मप्राप्तिरतआह योगेति अनुच्छ्वासानिअचेतनानिस्थूलशरीराणि अमूर्तानिसूक्ष्मशरीराणि वज्रोपमानिब्राह्मप्रलयेऽप्यविनाशीनिकारणशरीराणि अतिक्रामंतीतिशेषः के तमात्मानंयेपरीप्सवःप्राप्तुमिच्छवोभवंति योगेनदेहत्रयमुल्लंघयतामात्मप्राप्तिरित्यर्थः ॥ १३ ॥ आश्रमकर्मसुकर्मच्छिद्रेषु एतन्मदुक्तंवाक्यं योगंयोगप्रधानं शां

तेषांनित्यंसदानित्योभूतात्मासततंगुणैः॥ सप्तभिस्त्वन्वितःसूक्ष्मैश्चरिष्णुरजरामरः॥ ७॥ मनोबुद्धिपराभूतःस्वदेहपरदेहवित् ॥ स्वप्नेष्वपिभवत्येषविज्ञातासुखदुःखयोः॥ ८॥ तत्रापिलभतेदुःखंतत्रापिलभतेसुखं॥ क्रोधलोभौतुतत्रापिकृत्वाव्यसनमर्च्छति ॥ ९ ॥ प्रीणितश्चापिभवतिमहतोर्थानवाप्यहि॥ करोतिपुण्यंतत्रापिजीवन्निवचपश्यति॥ १० ॥ अहोष्मांतर्गतश्चापिगर्भत्वंसमुपेयिवान्॥ दशमासान्वसन्कुक्षौनैषोन्नमिवजीर्यते॥ ११ ॥ तमेतमतितेजोंशंभूतात्मानंहृदिस्थितं॥ तमोरजोभ्यामाविष्टानानुपश्यंतिमूर्तिषु॥ १२॥ योगशास्त्रपराभूत्वातमात्मानंपरीप्सवः॥ अनुच्छ्वासान्यमूर्तानियानिवज्रोपमान्यपि॥ ॥ १३॥ पृथग्भूतेषुसृष्टेषुचतुर्थाश्रमकर्मसु॥ समाधौयोगमेवैतच्छांडिल्यःशममब्रवीत् ॥ १४ ॥ विदित्वासप्तसूक्ष्माणिषडंगंचमहेश्वरं॥ प्रधानविनियोगज्ञःपरंब्रह्मानुपश्यति॥ १५॥ इतिश्रीमहाभारतेशांति०मोक्ष०शुकानुप्रश्नेत्रिपंचाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः॥ २५३॥

डिल्योमुनिरब्रवीत् कीदृशंयोगंसमाधौशमंसमाधिकालीनंकारणभावात्परभूतंशमंसर्वदृत्युपशमात्मकं तत्रसंन्यासिनांध्यानार्थएवसंन्यासइतरेषामाश्रमिणामपिकर्मच्छिद्रेषुध्यानंविहितमेवेत्यर्थः सोयंशमश्छांदोग्येपिशांडिल्यब्राह्मणेसर्वंखल्विदंब्रह्मतज्जलानितिशांतउपासीतेत्यादिनाविहितः तत्रब्रह्मणएवजायतेतत्रैवलीयतेतेनैवअनितिचेष्टतेचेतितज्जलानितिहेतोर्यतःसर्वंब्रह्मतउत्पन्नमतोब्रह्मैव अतःऐकात्म्यदर्शित्वेनरागद्वेषादिशून्यतयाशांतोभूत्वाउपासीतेतिश्रुत्यर्थः ॥ १४ ॥ उपसंहरति विदित्वेति सप्तसूक्ष्माणिइंद्रियार्थमनोबुद्धिमहत्तत्वाव्यक्तपुरुषान्शास्त्रतोविदित्वा षडंगंमहेश्वरं जगत्कारणंयोगबलेन विदित्वा षडंगानितु सर्वज्ञतातृप्तिरनादिबोधःस्वतंत्रतानित्यमलुप्तदृष्टिः अनंतशक्तिश्चविभोर्विभुज्ञाःषडाहुरंगानिमहेश्वरस्येतिवायुपुराणोक्तानि प्रधानंत्रिगुणात्मकमज्ञानंतस्यविनियोगोविपरिणामइदंजगदितिजानन् परंब्रह्मशाखायास्थानीयादीश्वरादांतरंचंद्रस्थानीयं अनुगुरुवेदवाक्यमनु ध्यानेनपश्यतिसाक्षात्करोति ॥ १५ ॥ इतिशांति०मो०नै०भा०त्रिपंचाशदधिकद्विशततमोऽध्यायः ॥ २५३ ॥

Digitized by Google